

Verslag van rondetafelgesprek op 26 november 2024 over Groene Groei

Is het mogelijk om economische groei en brede welvaart te realiseren binnen de grenzen van onze planeet? Welke stappen zijn er nodig in Nederland om een 'groene' economie te krijgen? Hoe ziet ons land eruit in 2040? Welke kansen liggen er voor Nederland?

Liberaal Groen en 9 vertegenwoordigers uit het Nederlands bedrijfsleven zijn in gesprek gegaan over het concept “**groene groei**” met Sophie Hermans, Minister van Klimaat en Groene Groei, en Silvio Erkens, Tweede Kamer lid VVD, woordvoerder Duurzaamheid en energie. Deze business leaders werken in de volgende sectoren: Banking, Consultancy, Gas, High Tech, Investeringsfondsen, Laadinfrastructuur, Online veilingen, Ontwikkelingsmaatschappijen, en de Retail. [Liberaal Groen](#) is het thematische netwerk van de VVD dat zich bezighoudt met duurzame onderwerpen.

Wat is “groene groei”?

De start van het gesprek richt zich op het begrip “groene groei”. In grote lijnen zien de deelnemers dit als groei binnen de planetaire grenzen gericht op ‘brede welvaart’: zuinig zijn op geld, mensen en de planeet. Groene groei is gericht op de toekomst, een manier om na te denken over hoe we onze samenleving willen inrichten door nu keuzes te maken voor toekomstige generaties. Uit het gesprek komt naar voren dat **keuzes** gemaakt kunnen worden door enerzijds pioniers te belonen en daarin te investeren, en anderzijds vervuilers te laten betalen. Vervuilen is niet ‘gratis’. De eerste stap is om uitstoot op de balans te zetten van ondernemingen, en te ‘beprijzen’.

Het is van belang dat de overheid vasthoudt aan de klimaatdoelen om daarmee betrouwbaar te blijven. Er moet nu geacteerd worden om onze welvaart te behouden. Uit onderzoek komt naar voren dat ‘niets doen’ leidt tot een wereldwijde daling van **-20%** van het Bruto Binnenlands Product (BBP), terwijl ‘vergroenen’ een positief effect van **+1.5%** op het wereldwijd BBP kan hebben. Systeemverandering en het anders inrichten van ons land is noodzakelijk; er staat iets op het spel. Inzicht en onderzoek in wat er moet gebeuren heeft de afgelopen jaren al veel plaatsgevonden. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft bijvoorbeeld al [analyses](#) klaarliggen met wat er kan verbeteren in 40 sectoren op het gebied van de-carbonisatie. Ook is er bekend welke technologie nodig is.

Hoe bereiken we die groene groei?

Een systeemverandering en inzet op innovatie wordt gezien als voorwaarde voor succes. Groene groei kunnen we als Nederland bereiken door bewuste **keuzes** te maken van overheid en maatschappij. De VS en China dienen als voorbeeld, waar er wel keuzes gemaakt worden; er wordt gewed op ‘winnaars’ en technologie, die de mogelijkheid krijgen om opgeschaald te worden.

Nederland zou dit ook kunnen doen door strategische keuzes te maken met een lange horizon van 20 tot 30 jaar, met aandacht voor nieuwe sectoren en nieuwe technologie. Er zou een nationale technologie strategie opgezet kunnen worden, waarbij het uitgangspunt moet zijn ‘waar zijn we echt goed in en waarin niet?’ En dan consequent inzetten op waar Nederland goed in is.

Een overweging is om te richten op **strategische autonomie**, maar we zijn vandaag de dag al niet strategisch autonoom, en die autonomie zullen we als Nederland/EU ook niet volledig bereiken. Op vele markten hebben we in Europa niet de beste kaarten en worden we links en rechts ingehaald; bijvoorbeeld op het gebied van zonne-energie, batterijen en elektrische voertuigen (op windgebied doen we het beter). De overheid heeft een heldere publieke taak op het gebied van infrastructuur en

kan op andere vlakken als 'launching customer' optreden om een technologie te ondersteunen. De overheid kan dan - naast de markt - keuzes maken, waarbij groene groei dan leidend is. Daarbij moeten we 'front runners' en pioniers belonen. De recente investering in het ontwikkelen van een lokale fotonische industrie werd als voorbeeld genoemd.

Uit het rondetafelgesprek komt naar voren dat **standaardisatie** een belangrijke rol kan spelen om groene groei te bereiken. Keuzes op dit gebied helpen de markt en **regulering** kan een gelijk speelveld creëren. Een voorbeeld is het elektrificeren van containerkranen; bedrijven willen best investeren in duurzame containerkranen, maar willen wel weten welke technologie leidend zal worden (er bestaan meerdere opties). De overheid kan dit sturen door te kiezen voor een bepaalde technologie en dat ook uitdragen. Dus meer de rol van marktmeester op zich nemen. De markt heeft dit nodig en is niet altijd in staat om de juiste keuzes te maken. Keuzes maken betekent fouten maken, maar niet kiezen is een slechtere optie. Investeerdere en bedrijven zullen fouten maken, of minder snel ontwikkelen of investeren dan gewenst. Maar in deze fase van de transitie is positief stimuleren effectiever dan straffen door claims van 'greenwashing' of te strikte eisen. Het is bijvoorbeeld wenselijk om algemene consensus te bereiken over dat het noodzakelijk is om grijs gas te blijven gebruiken gedurende de transitie naar groen gas. Het is onmogelijk om één grote stap te maken van 0 naar 100% duurzaam; babystappen zijn noodzakelijk om er te komen. Het risico bestaat anders dat bedrijven en ondernemers geen risico's meer nemen en dan zal de transitie niet plaatsvinden.

In het rondetafelgesprek is ook gesproken over **financiering** en **investeringsbeleid**. Op investeringsgebied kan de Europese Taxonomie helpen vaststellen wat een duurzame investering is, maar voor innovatie moeten we ondernemers zoveel mogelijk vrijlaten. De huidige taxonomie is soms te beperkend en te vaag. Daar zitten kansen om het investeringsbeleid te verbeteren en daarmee duurzame doelen te bereiken. Bij gebrek aan standaardisatiemogelijkheden kan de overheid samenwerking in de sector stimuleren.

Behalve gebrekkige duurzaam investeringsbeleid is er ook een probleem op het gebied van financiering. Er is 'seed capital' en 'venture capital' beschikbaar voor innovatie, maar niet afdoende kapitaal voor bedrijven in het middensegment (bijv. series A of B funding). Dit leidt ertoe dat veel startups niet verder kunnen opschalen in Nederland en over de grens kijken (MedTech is bijv. sterk gefocust op de VS na de startup fase). In het gesprek komt naar voren dat er bereidheid is bij particulieren om te investeren in duurzame bedrijven. Een voorbeeld dat in het gesprek naar voren kwam is van een ondernemer die voor de groei van zijn bedrijf eerst bij particulieren een flinke som geld ophaalde voordat er pas interesse van pensioenfondsen was. Een ander ondernemer onderzoekt hoe het mogelijk wordt om particulieren tegen lagere 'tickets' te laten investeren (d.w.z. <€100.000). Er zijn kansen om meer particuliere investeringen te stimuleren, ook voor kleinere bedragen. De zorgplicht van banken en investeringsfondsen zorgt ervoor dat zij weinig speelruimte bieden om te investeren in groene groei. Een kapitaalmarktunie kan uitkomst bieden om betere financieringsmogelijkheden in het middensegment te creëren. De mogelijkheid voor particulieren om deel uit te maken van financiering die bijdraagt aan groene groei, kan leiden tot meer acceptie en positieve affilatie van groene groei.

Naast een gelijk speelveld, met de overheid als marktmeester, het stimuleren van meer samenwerking en betere financieringsmogelijkheden speelt de **arbeidsmarkt** een rol om échte groene groei te realiseren. In het rondetafelgesprek komt naar voren dat er behoefte blijft aan buitenlands talent op de korte termijn (waarbij de 30% ruling kan helpen), en beter en gericht

onderwijs op de lange termijn. Als er keuze komt in focussectoren waarin we goed zijn, met een nationale technologie strategie, kan het onderwijs daar meer en gericht in investeren om de jongeren daarvoor te zoeken en op te leiden. Mensen die in een sector zitten die wordt afgestoten kunnen herscholing krijgen om in de focus sectoren te gaan werken.

Tot slot moeten we nieuwe en circulaire **businessmodellen** omarmen (bijv. Product-as-a-Service). In de medische sector is nog veel te winnen, maar ook in de Retail (“de wereld heeft nu al kleding geproduceerd voor de komende zes generaties”). Daarbij moeten we **reparatie** en **hergebruik** aantrekkelijker maken. De “right-to-repair” richtlijn helpt wellicht om bedrijven beter te laten nadenken over het product design, maar omdat arbeid in Nederland relatief duur is en de belastingheffing in het nadeel van reparatie is (d.w.z. tweedehands producten worden tweemaal met BTW belast), is nieuw vaak aantrekkelijker dan repareren of hergebruik. Dit geldt bijvoorbeeld voor de kledingindustrie. In de wereld is voor de komende 60 jaar (6 generaties) aan kleding beschikbaar. De oplossing zou zijn om eerst de bestaande kledingberg te gebruiken alvorens kleding te produceren met nieuwe materialen.

Hoe ziet een groen/duurzaam, innovatief en economische sterk Nederland er in 2040 uit?

In 2040 kan Nederland aanzienlijk welvarender zijn dan vandaag, mits we de vergroening nu inzetten. Duurzame energie is op termijn goedkoper dan fossiel, wat de energielasten voor inwoners en bedrijven verlaagt. Binnen de EU kunnen we autonomer zijn, doordat we voor energie en grondstoffen minder afhankelijk zijn van het buitenland. Daarbij is het ook voor onze welvaart van belang om ontwikkelingslanden ondersteunen in hun vergroening; het liefst via internationale instituties als de Wereldbank. De kennis en technologie die uit die ondersteuning voortkomt kan worden vrijgegeven (*‘originate to distribute’*).

Om dat groenere, welvarender Nederland te bereiken moet er meer gefocust worden op ‘wat we willen hebben’ dan op ‘wat we willen vergroenen, dat we nu hebben’. Dus we nemen het einddoel als uitgangspunt en onderzoeken dan welke elementen en stappen daarvoor nodig zijn. Waarbij draagvlak bij inwoners en bedrijven essentieel is. Dit kan gecreëerd worden door te laten zien wat de positieve impact is op de leefomgeving, wat er te winnen valt (bijv. op het gebied van milieu). En niet door doemscenario’s neer te leggen over economische krimp of aan te geven wat mensen niet meer mogen doen. We komen in een nieuw ecosysteem terecht, waarbij voor generaties nog steeds kansen zijn om het beter te hebben dan vorige generaties. Dat laatste is wat mensen voor hun kinderen willen en de betrouwbaarheid en het vertrouwen dat de overheid (met bijbehorende maatregelen) daarin uitstraalt is voorwaarde voor succes.

De overheid moet verantwoordelijkheid nemen voor haar inwoners, en uitleggen wat er voor hen gaat verbeteren (bijv. die lagere energierekening). In de energietransitie moeten we af van het frame dat het naast ‘duurzaam’ met name ‘duur’ is, want niets doen is veel duurder op langere termijn gezien het bbp-verlies. Duurzame keuze moet de logische keuze worden. Die keuzes moeten haalbaar en betaalbaar zijn voor de Nederlander (een warmtepomp is voor velen nog te duur). De overheid moet dat regelen.

Een conclusie van de deelnemers aan het rondetafelgesprek is dat we in de neutrale zone van de transitie zitten: de oude manier kan niet meer, de nieuwe werkt nog niet (goed). Die fase vraagt dat de overheid dichtbij inwoners staat en ze helpt begrijpen wat ze zelf kunnen doen. Vanuit vertrouwen en als betrouwbare overheid, die weet waar we naar toe werken en daar gefaseerd en consequent naar toe werkt. Dit betekent dat de overheid/politiek nog duidelijker keuzes moet maken, koers moet houden en dit nog beter gaat uitleggen. En samenwerking tussen inwoners, bedrijfsleven en overheid stimuleert.

Het verhaal dat we vertellen over de transitie is belangrijk, waarbij we focussen op verhalen die inspireren en elementen die direct impact hebben op de leefomgeving (zoals milieu, economische groei). Daarom is het belangrijk om het klimaatverhaal (opwarming van de aarde) te combineren met het milieu (bijv. luchtkwaliteit, want dat laatste merken burgers direct). In China heet een elektrische auto bijvoorbeeld een 'new energy vehicle', met als gedachte dat deze rijdt op de energie en producten die zijn geproduceerd in het eigen land. Als rijder van zo'n auto laat je zien dat je modern bent en trots op de innovatiekracht van je land.

De deelnemers aan het rondetafelgesprek zijn optimistisch over de toekomst van groene groei in Nederland en zetten zich binnen hun vakgebied en daarbuiten in om hieraan bij te dragen. In gesprek gaan met elkaar en van elkaar leren is de eerste stap tot samenwerking.